

oudheidkundige Vereniging
oud Vorden

te Vorden

Vordense Kronyck

28^e jaargang, no. 1, juni 2010

VAN ONZE VOORZITTER

Nadat u mij op 24 maart tot voorzitter van “Oud Vorden” hebt gekozen, mag ik als officieel begin de inleiding bij deze eerste Kronyck van 2010 schrijven.

Laat mij beginnen met op deze plaats de afgetreden bestuursleden van harte te bedanken. In de eerste plaats is dat Fenny van Druten-Vrieze, die 23 jaar haar bijdrage aan de vereniging heeft geleverd, waarvoor we haar zeer erkentelijk zijn. Verder heeft Gerard Klunder afscheid genomen als voorzitter, nadat hij ook als penningmeester een waardevolle rol binnen het bestuur heeft gespeeld. Tenslotte hebben we afscheid genomen van Wim Jansen als bestuurslid. Gelukkig zijn Gerard en Wim voor de vereniging niet verloren. Zij blijven actief in de fotowerkgroep, terwijl Wim tevens lid blijft van de redactie van de Kronyck. Tijdens onze eerste lezing in het nieuwe seizoen zullen we officieel afscheid van hen nemen.

Nieuw als bestuursleden zijn verder Anja Menkveld-Wullink, waarmee een familietraditie wordt voortgezet. Anja zal het secretariaat van Fenny overnemen. Verder heeft Jan Berentsen het bestuur compleet gemaakt. Daarbij zal Jan de ledenadministratie verzorgen. De nieuwe bestuursleden zullen zich nader bij u introduceren nadat we van de oude bestuursleden afscheid hebben genomen.

Ik kan u melden dat het bestuur niet stil zit en al druk bezig is met de samenstelling van het programma voor het komende winterseizoen en de najaarsexkursie.

“Oud Vorden” ziet haar taak echter breder dan het verzorgen van lezingen. De Vordense Kronyck is hier een fraai voorbeeld van. Middels het gedrukte woord wil de vereniging een bijdrage leveren aan publicaties op het gebied van locale historische zaken, familiegeschiedenissen, maar ook van begrippen en feiten die verloren dreigen te gaan. U vindt daar in deze Kronyck weer illustraties van.

Om te beginnen is er de publicatie over de rechten en plichten van de brandweer aan het einde van de 18e eeuw, aangeleverd door Ton Albers en een gelijksoortige bijdrage over het Wildenborchs- of Bleuminkrot door Gerda Rossel. Daarna vervolgen Jaap van de Broek e.a. de familiegeschiedenis van de Wagenvoorts, deze keer met enkele gegevens van families uit Delden en De Wildenborch. Tot slot krijgen we een toelichting op het begrip “Weiwaarder” door de heer Borgman. Ik wens u veel leesplezier.

Uiteraard worden nieuwe bijdragen door de redactie bijzonder gewaardeerd. Omdat de Nedersaksische taal en de varianten zoals die lokaal gesproken worden de vereniging zeer ter harte gaan, doe ik graag een oproep aan onze leden en andere geïnteresseerden om eens een stukje in het dialect te schrijven.

Goed gaon,

Wim Ruiterkamp

VERENIGINGSNIEUWS

JAARVERSLAG 2009 – 2010

LEZINGEN

Dinsdag 8 september 2009 werd door Willem Regtop van Natuurmonumenten een lezing gehouden over de beheerseenheid Natuurmonumenten. Aansluitend op 10 oktober met Willem Regtop een wandeling over het landgoed Hackfort.

Woensdag 11 november 2009 de lezing van Willem Wilterdink, uit Winterswijk: “Het leven aan de grens”, in de zaal van De Herberg.

Onze Nieuwjaarsvisite op 7 januari 2010 was erg gezellig met olieballen en Nieuwjaarsrolletjes, twee oude films van Vorden, van de heren Albers en Henk Vaags en een fotoserie van boerderijen, gemaakt door Gerard Klunder; alles was zeer de moeite waard.

Dinsdag 9 februari 2010 de lezing van Rinus Rabelink: “Een wandeling door het vroegere Hummelo en Keppel”, in de zaal van Hotel Bakker.

HET NUTSGEBOUW

Veel aandacht en tijd zijn in 2009 besteed aan het Centrumplan van de gemeente, waarin o.a. de sloop van het Nutsgebouw werd voorzien; het bestuur van Oud Vorden was unaniem tegenstander van deze sloop. In overleg met het bestuur werd een commissie gevormd bestaande uit een aantal leden van onze vereniging. In persberichten werd de nodige aandacht gevestigd op de voorgenomen sloop en er werd een alternatief ontwikkeld om het Nutsgebouw te behouden; er werden ruim 800 handtekeningen onder de bevolking opgehaald, er werd verschillende malen gebruik gemaakt van inspraakmogelijkheden bij de gemeente en er was over deze zaak contact met de betreffende wethouder en de verschillende raadsfracties. Ondanks deze inspanning is het lot van het Nutsgebouw helaas in januari 2010 door de gemeenteraad bezegeld.

ONS JAARLIJKSE REISJE

Er was niet veel animo voor ons reisje in 2009. Ook kwamen er, desgevraagd, vanuit onze leden vrijwel geen ideeën voor interessante, in de toekomst te ondernemen reisesjes of excursies; besloten is derhalve het jaarlijks reisje voorlopig op te schorten.

WERKGROEPEN

Ook in het afgelopen jaar waren diverse werkgroepen binnen onze vereniging weer actief. Zo heeft de archiefwerkgroep zich intensief bezig gehouden met de verdere bewerking van Vordens archiefmateriaal (boeken, documenten, ansichten en foto's) Alles met de bedoeling één en ander voor geïnteresseerden toegankelijk te maken, o.a. via een website; we hopen dat binnen afzienbare tijd de eerste resultaten daarvan getoond kunnen worden.

NIEUWS VAN ONS LEDENBESTAND

Het ledenbestand vertoonde ten opzichte van maart 2009 een lichte groei en is thans opgelopen tot 415.

NOTULEN JAARVERGADERING D.D. 24 MAART 2009, IN DE HERBERG

OPENING/MEDEDELINGEN

Gerard Klunder opent de vergadering met de mededeling dat Rinus Rabeling helaas door ziekte verhinderd is de geplande lezing over Hummelo/Keppel te houden; gelukkig is Gerben Sterringa bereid gevonden hem te vervangen met een verhaal uit de Griekse mythologie. De lezing van mevrouw Poesse is verschoven naar 15 April; de leden ontvangen een extra convocatie

INGEKOMEN STUKKEN

Er zijn geen ingekomen stukken

VERSLAG JAARVERGADERING 31 MAART 2008

Het verslag wordt – zonder verdere discussie- goedgekeurd.

JAARVERSLAG 2008/9

De secretaresse, Fenny van Druten, somt de verschillende activiteiten op die in het verslagjaar hebben plaats gevonden (lezingen , uitstapje Soestdijk etc.).

Al deze activiteiten kunnen als geslaagd worden beschouwd.

Het aantal leden per 24 maart 2009 bedraagt 410.

Het verslag 2008/9 wordt door de vergadering goedgekeurd .

FINANCIEEL JAARVERSLAG 2008

Penningmeester Jan Bosch noemt twee opvallende posten uit de jaarrekening:

- Het archiefproject, waarvoor een bedrag van ca 3300 is uitgegeven ten behoeve van computerapparatuur, inventaris, e.d.
- Een subsidie van 2500 die in het kader van dit project is ontvangen van de Rabobank.

De overige inkomsten en uitgaven weken niet veel af van die over 2007.

Per saldo was er een overschot van 36. De financiële positie van de vereniging is gezond en er is ruimte voor het eventueel bekostigen van bijzondere projecten.

Het financieel verslag wordt goedgekeurd.

VERSLAG KASCOMMISSIE

Cees van de Pol deelt mee dat hij samen met Rinus Ilbrink de financiële stukken heeft gecontroleerd en in orde bevonden; hij stelt voor het bestuur te dechargeren voor het gevoerde financieel beleid over 2008. De vergadering stemt in met dit voorstel. Rinus Ilbrink treedt terug als lid van de kascommissie. De voorzitter stelt als zijn opvolger Johan Boerstool voor. De vergadering stemt in met dit voorstel.

BESTUURSVIERKIEZING

Gerrit Eskes is aftredend, maar herkiesbaar. De vergadering stemt in met zijn herverkiezing.

BUSREIS 13 MEI

Het jaarlijks uitstapje vindt dit jaar plaats op 13 mei; de reis gaat naar het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. Inschrijvingsformulieren worden uitgereikt.

RONDVRAAG/SLUITING

Hennie Rossel deelt mee dat er gewerkt wordt aan een vervolg op het boek Bedrijvigheid in Vorden. Hij roept de aanwezigen op onderwerpen daarvoor aan te dragen. Daarna sluit de voorzitter de vergadering.

SCHENKINGEN

Een tekening van de Vordense kunstenaar Jan Kost: via de heer Jaap van den Broek die het had gekregen van onze plaatsgenote, mw. A. Renkema.

TENTOONSTELLING WERK VAN JAN KOST

Onze oudere leden zullen zich onze plaatsgenoot Jan Kost en in het bijzonder zijn artistieke werk, nog wel herinneren. Wij weten dat er ook nog al wat Vordenaren zijn die werk van Jan Kost in hun huis hebben hangen. Het bestuur zou graag nog eens een overzichtstentoonstelling van zijn werk willen organiseren. Dat zou, zoals bij de tentoonstelling van schilderijen van de lokaal bekende Vordense schilder Jörissen, gedaan worden volgens de methode die we een aantal jaren geleden ook hebben gehanteerd. Daarbij zullen wij middels digitale opnames, deze werken vervolgens in hoge kwaliteit laten afdrucken en ingelijst tentoon stellen. Dit voorkomt elk risico van beschadiging of - veel erger nog - het risico van diefstal. Wij zouden heel graag van u horen of u werk van Jan Kost in huis hebt en u willen vragen of wij daar opnames van zouden mogen maken. Het is de bedoeling dat wij deze tentoonstelling over ongeveer een jaar, in april 2011, gaan inrichten. Dus, laat ons het weten als u in het bezit bent van een of meerdere tekeningen, of andere kunstwerken van Jan Kost.

Kunstwerk van Jan Kost

DE BRANDWEER AAN HET EINDE VAN DE 18^E EEUW

Van ons verenigingslid de heer Ton Albers, woonachtig te Silvolde ontvingen wij een kopie van een reglement voor het functioneren van de brandweer in gevallen van brand in het Kerspel Vorden anno 1794, dat waarschijnlijk door de Franse overheersers was ingesteld.

Hierbij laten wij deze tekst volgen:

REGLEMENT OP VOORVALLENDE BRAND IN 'T KERSPEL VORDEN

Artikel 1.

In 't Dorp VORDEN zal voor rekening der Markt een bekwaame brandspuit, benevens de noodige emmers en verdere Brandgereedschap, aangeschaft worden.

II. Deze Brandspuit en verdere Gereedschappen zullen in de Kerk of een andere bekwaame plaats zorgvuldig bewaard worden, en de respectieve Brandmeesteren gehouden zijn tweemaal 's Jaarlijks, namentlijk in de Maanden April en October, dezelve, ten overstaan van Heeren Erf-Marken-Rigteren nauwkeurig te examineeren, en de defecten, op kosten van de Markt, te laten repareren.

III. Voor deze Brandspuit zullen aangesteld worden ten minsten vier ordentelijke en bekwaame Personen tot Brandmeesteren, welke ieder een sleutel van het Huisjen, waar in de brandspuit staat, in hun huis op een vaste plaats zullen hebben hangen, en dezelve van tijd tot tijd visiteeren, en behoorlijk opzigt daar over neemen, op poene van 4 Daalders,

IV. En zal voorzeide aanstelling van Personen tot Brandmeesteren, benevens de zodanige, welke de pijp voeren, de Slang dragen, en gedurende den Brand bewaaren voorts van Pompers, Waterscheppers, Lantaarndragers en meer anderen, die tot behandeling der Brandspuit noodig geoordeelt worden, staan ter keuze van Erf-Marken-Rigteren en Geërfdens, onder approbatie van den Heer Officier.

Welke aangestelde Personen zig getrouwelijk in hunnen aangewezenen Posten en voorts exactelijk zullen hebben te gedragen na de orders van den Officier en van de presente Erf-Marken-Rigteren of Gecommitteerden en bij derzelve absentie, van de Brandmeesteren, op de boete van 4 Daalders.

VI. Daarenboven zullen eenige Lieden worden aangesteld, welke zig, zoo haast' er Brand ontstaat, immadietelijk zullen hebben te begeven naar het Huis of Plaats, daar de Brand is, om te zien dezelve te blusschen of om den verderen voortgang te stuiten, op de boete van 4 Goudguldens, voor die geenen te verbeuren, welke buiten wettige redenen daar in nalatig zullen bevonden worden.

VII. De Brandmeesteren zullen zig moeten beijveren, om bij den Brand tegenwoordig te zijn, ten einde aldaar de noodige orders te geven tot het formeeren van de rijen, als andersints.

VIII. Een iegelijk, die het ongeluk van Brand in zijn Huis of schuur mogt krijgen, zoo ook in dat van een ander mogt ontdekken, zal gehouden zijn aanstonds, zoo haast bij dien ontwaar word, aan zijne Nabuuren daarvan kennis te geven en openbaar Brand te roepen, een boete van tien Goudguldens.

IX. De koster van 't Dorp Vorden zal zijn gehouden zoo ras verneemt dat er Brand ontstaan is, terstond de Klok te trekken en daar mede niet ophouden, ten zij daartoe order van den Officier of present zijnde Erf-Marken-Rigteren, Gecommitteerdens of Brandmeesteren zal hebben ontvangen, op poene van een Goudgulden, zullende als dan mede de Brandspuit en Brand gereedschappen aanstonds door die geene, die tot de Brandspuit gehooren naar de plaats van den Brand moeten vervoerd worden, op verbeurte van tien Goudguldens.

Terwijl alle Ingezetenen van 't Dorp Vorden gehouden zullen zijn, wanneer de Brand in 't Dorp is, als dan terstond voor of bij hunnen deuren te zetten een Ton of Kuip met klaar water gevuld, voegende daarbij tegelijk, wanneer de Brand bij nacht ontstaan mogte, een goede Lantaarn met behoorlijk licht, waar van zig een ieder zal moeten voorzien, op poene van vier Daalders.

X. Niemand der Ingezetenen, Paarden hebbende, en geordonneerd wordende de Brandspuit en andere Brandgereedschappen of water naar den Brand te voeren, zal vermogen zulx te weigeren, op een boete van zes Goudguldens, te verbeuren bij de Contraventeurs, wanneer daar toe de orders van den Officier, of van de present zijnde Erf-Marken-Rigteren, Gecommitteerdens of Brandmeesteren, zullen hebben ontvangen.

XI. Gelijk meede niemand zonder onderscheid, mits bereikt hebbende den ouderdom van vijftien jaaren, zal vermogen te weigeren bij den Brand te haalen Ladders, Haaken, Emmers en wat verder tot dempinge van den Brand zal dienstig geoordeeld worden. Ook zal niemand mogen weigeren zig te laten emploieren in de rijen, om de emmers aan en af te geven, op een boete van een Goudgulden. En bij aldien iemand reeds in de rijen staande, mogte onderstaan buiten order daar uit te loopen, zoo zal dezelve insgelijks verbeuren een Goudgulden

XII. En op dat de rijen behoorlijk geformeerd kunnen worden zullen de Rotmeesteren der Ampten, nevens alle weerbaare Mannen, onder derzelve Rotten gehoorende, zig immediatelijk ter plaatse van den Brand hebben te begeeven, om daar ten einde voorschreeven, of anderszints naar vereisch van zaaken, geëmploiteerd te worden, op een boete van eenen Gulden, bij ieder nalatige deswegens te verbeuren.

XIII. Zoo haast de Brand ophoud, zullen de Bedienden, ofte die het opzigt over de Brandspuit hebben, alle Brandgereedschappen weder bij een zoeken, en dezelve schoon gemaakt en de defecten gerepareerd zijnde, op zijn plaats brengen; zullende

het geen geheel onbruikbaar mogte geworden zijn, zo ras doenlijk wederom met een ander worden aangevuld.

XIV. In cas van Brand zal een iegelijk gehouden zijn, het vrij gebruik van zijn Putten of Pompen, zoo in als buiten 't Huis, onverhinderd toe te laten, op een boete van 25. Goudguldens, welke evenals alle andere boeten in dezen gemeld, door het Gericht geëxecuteerd, en door de Erf-Marken-Rigteren, gelet op de toestemming van den Officier, ten behoeve van de Markt zullen worden verantwoord, om tot onderhoud van de Brandspuit en derzelve Gereedschap gebruikt te worden.

XV. En dewijl met geen mogelijkheid alle voorkomende gevallen voorzien of bepaald kunnen worden, word een iegelijk bij deezen aangemaand zijne beste pogingen aan te wenden, en tot hulp en redding van zijn mede-mensch volvaardig toe te schieten, zig vooral in 't onverhoopt cas van Brand beijverende, om Menschen, Vee en andere kostbaare dingen te redden en te bewaaren, brengende ten dien einde het geredde Vee in afgelegene Huizen en Schuuren, op dat zoo doende, onder 's Hemels gunstrijken Zeegen, de rampen, welke de rampspoedige Brand naar zig sleept, zoo veel mogelijk verminderd of gestuit worden.

XVI. Eindelijk, op dat in allen dezen kort en goed regt worde gedaan, is hier bij goedgevonden en verstaan, dat alle disputen en differenten, welke, zoo over 't waarneemen van een ieder zijn pligt, als over de boeten of andersints, ter zaake voorschreven, mogten komen te ontstaan, voor het Gerigt, op verhoor van Parthijen, de plano en zonder forme van Proces zullen worden getermineerd en afgedaan, agtervolgens het Reglement op de manier van Procederen in de Graafschap, Capittel 1. Blijvende voor 't overige de Commissie en Instructie van den Scholtus binnen en buiten Zutphen hier mede volkomen in zijn geheel.

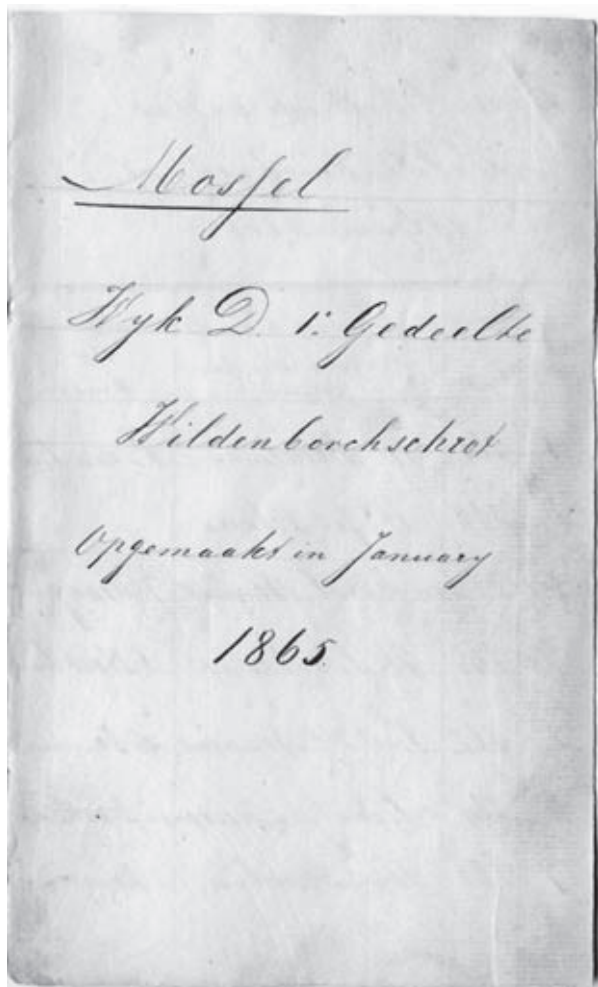

Gegeeven te Arnhem den 14. May 1794.
(Onderstond)
Ter ordonnantie van Dezelve (was geteekend)
C.G. HULTMAN.

HET WILDENBORCHS- OF BLEUMINKROT

Uit privé-bezit hebben wij een oud boekje van het Wildenborchs- of Bleuminkrot uit 1865 mogen kopiëren. Het betreft een opsomming van alle hoofden van huishoudens (inclusief weduwes). In de in dit boekje opgenomen MEMORIE VOOR DE ROTMEESTERS worden de rechten en plichten van burgers en rotmeester uit de doeken gedaan.

Op de volgende pagina's wordt een en ander middels voornoemde kopie weergegeven.

Naamen behoorende onder
 Wildenbergsch of
 Blaumarkt

Volg nr.	Naamen van de hoofden der huis gemeen	Naamen der kuisen
1	H: Bastman	P. Dandeman
2	H: Jan Bakker	
3	Stoud. Bannink	J. Meagynck
4	H: Eykelkamp	J. Kerkhous
5	Gar. H: Bannink	de Stuurman
6	Garnitjan Kerckhof	Kerkkamp
7	Hed: Verlae	J. Kampshuis

Volg nr.	Naamen van de kuisen	Naamen van de hoofden der gemeen	Naamen der kuisen
8	269	Roelof Kerkhof	de Stuurman
9	270	Hed: Borsman	J. Kerckhof
10	271	Sabbot Nyland	J. van Bannink huus
11	272	H: G: Elias Bannink	
12	273	H: Eikelkamp	J. Gierinkamp
13	274	H: Jan Klein Stok	
14	275	G: van Riet	de Smid
15	276	Gerrit Jan Brouwer	de Bakker
16	277		Stoker
17	278	Laub. Nyendyk	J. Mulderhuis

18	276	Ante's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
19	277	Mede's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
20	278	Thom's Weelodje 1 Weelodje Verdij	Van de huizen
21	279	Geerd's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
22	279	De Leeuw	"
23	280	W. J. R. Brants's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
24	281	Mede's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
25	282	Jan's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
26	282	Jan's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
27	283	Mede's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
28	284	Jan's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
29	285	W. J. R. Brants's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
30	285	Jan's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen
31	285	Mede's Weelodje 1 Weelodje	Van de huizen

Memorie voor de **voorzitters**
Tofonds de behaand. verordeningen voor de
aanwijfde van verhuizingen met ieders, voor
by na de een. andere gemeente vertrekt, ter
Gemeente secretarie zijn gelugschrift wa-
gens verandering van woonplaats ver-
ten ieders die in de gemeente komt wens zijn
gelugschrift mede brengen in ten spreek-
de tot Gemeente secretarie overbagen oetwa-
ieders verhuizing binnende gemeente moet
binnen 14 dagen ter secretarie kennis geven
worden.

De verplichting tot de kennisgeving rust
op de personen die verhuizen en op de hoof-
den der gezinnen waeruit de vertrekkes
of waarin ze komen wonen.

Wenschelyk is het, dat ieder op de na-
ving dezer bepalingen bedacht zij, omdat
lysta niet naaktomij, vrij hooge boeten
zijn bedreind.

De Gons tot Heyloment op de perisbon
by de dienstken van 29 July 1858 kunnen

tot het doen van persooneijke dienstken
worden ingebloed de ingehisten.

- a tot handhaving van de open bar oord
b ter voorkoming en blussching van brand
c tot het doen van dag en nacht waak-
ten de gewallen ondt. L.M.W. en 8 boden
retmeester eerst na ontvanging ondt
van Burgemeester en Wethouders of van
den Burgemeester, de overbae van.
schappen twisfchen de 18 en 60 jaar ondt, in
hun vet op, ingevolge hun te ver-
ten byten en verdere aanduidingen be-
trekkelyk helpen te verzeppen valt.
In geval van brand cektor is ieder
verplicht daadelyk zonder verropen
brengen aanzegging tot hulp toe te stellen.
Bij cektor de hulp te bejpendigen wor-
den retmeester verplicht om zo-
dy brand ontdekkten alle weerbae man-
schappen by den brand op te boden den
legelyk machiegelen te nemen do dda
lyk iemand haer dorp werdt geveet
van den burgemeester en brandmeester van
den brand bejrij te geven, alsook do in
man met een speekel derwaerts ge-
den brand blusschmiddelen op te halen.
Tofonds dat geval dat de brand buiten het
dorp is heeft men bynaald, dat degem
die het eerst met een speekel geveet is

en de brandblusmiddelen bestond by
den brand brongt eens premie uit de ge-
meenteskas Zal worden verzigt
Soorts worden herinnerd de byzettingen
die verordening op de brandpolitie van
anderen datghene houtkappen, kersy van
binnen met yzer of zinkt bekleed, op de
schoorsteenen mogen zyn; dat geen
veur mag worden gesloekt. Men is
geschikt zand vorderhouden steek-
plaatsen dat geen aangestofen fiicht
dan geplaatst in eene goed besloten
kistbaarn by ligt ontbarn hare stoffen
of in schuren hallen enz. noch ook dan
mag worden geroekt; dat geen asche of
diergelycs mag worden bewaard ten
weste thuis, dan in yzeren of van hard
stof verraardigde jotten of bakken
en buiten i kist niet mag worden mit
gestort, dan in zmetzide bakken of
wel in kisten, die 10 ellen van gebou-
wen en brandbare voerwerpen vermy-
dend zyn en minstentst el diepte
hebbet.

Betekenis van het woord Rot: oud woord voor 'buurtschap', ook wel gebruikt voor een groep personen (een rot soldaten, mensen, samenrotten...). Rotten vormden de laagste uitvoerende organisatie in een gemeente of wijk en stonden onder leiding van een rotmeester. Een rot bestond uit een aantal of alle volwassen -al dan niet gewapende- mannelijke bewoners, die o.a. verantwoordelijk waren voor de veiligheid van de wijkbewoners. De rotmeester was belast met het uitvoeren van instructies van en dienstverlening aan de plaatselijke overheid, de organisatie van de wijkbewaking, het beheer van de brandblusmiddelen, het oproepen van rotleden en/of wijkbewoners voor allerlei diensten zoals het onderhoud van wegen of het blussen van branden, etc.

(Gerda Rossel)

WAGENVOORTS IN DELDEN EN IN DE WILDENBORCH

Jaap van den Broek

Na het verhaal in de Vordense Kronyck van december 2009 over de Wagenvoorts in de buurt van De Wientjesvoort, nu enige belevenissen van mensen uit die familie die in de buurtschappen Delden en De Wildenborch zijn gaan wonen. Dat was onder andere op de boerderij Den Timmerman in Delden, op de hoek van de Hamminkweg en de Riethuisweg.

De eerste bewoner daar met de naam Wagenvoort was Harmen (1714-1775), geboren op De Bult, een zoon van Gerrit van De Bult (zie het eerste verhaal), die later met zijn gezin op De Wientjesvoort woonde. De boerderij in de buurtschap Delden wordt dan Cleyen Hammink of Den Timmerman (Timmermanshuis) genoemd. De Wagenvoorts waren geen eigenaar; in 1750 en in 1814 wordt vermeld dat pacht is betaald aan Johanna en Jacoba du Pré, te Zutphen.

Van deze tak van de familie zijn weinig schokkende zaken te vermelden. Ze bleven van geslacht op geslacht hier wonen en ook nu, in 2010, woont er nog een gezin Wagenvoort op De Timmerman.

De Timmerman, Riethuisweg 2

Johanna Lodewijka (Hanna) Wagenvoort, een zuster van Harmen, woonde ook in Delden, op de boerderij Obbink, aan de Hilverinkweg. Ze was daar gekomen toen ze in 1754 trouwde met Gerrit Obbink. Haar ouders, Gerrit van De Bult (1692-1777) en Derksken Meulenbrugge, zijn later bij hen ingetrokken, met hun zoon Jan. Van deze Jan (een jongere broer dus van Harmen en Hanna) wordt vermeld dat hij in 1731 in Delden is geboren. Dat is niet juist; hij zag het levenslicht op De Wientjesvoort.

Jan was het zwarte schaap in de familie. Hij trouwde in 1758 met Willemijna Boerstoel. Het is bekend dat zij in 1759 op Langkamp woonden en van 1764 tot 1771 op Dennenkamp, in Mossel. Daar hadden ze van Jan Mellink een stuk grond gepacht en daarop een huisje gebouwd. In 1770 werd Jan wegens messentrekkerij voor twee jaar opgesloten in het Provinciale Tuchtuis in Arnhem. Omdat Jan en Willemina geen cent pacht betaald hadden, trachtte Mellink Willemina van de plaats te zetten, via de rigter van Vorden en de rechtbank te Zutphen. Hoe dat is afgelopen is niet bekend, maar ze zijn wel vertrokken. Tussen 1759 en 1764 heeft Jan waarschijnlijk op een kamer in Klein Veldkamp gewoond en na de periode Denne(n)kamp heeft hij een huisje in het veld (op de Nijenkamp, achter De Mulder) getimmerd. Eén van de kinderen van Jan en Willemina heette ook Jan. Die was geboren in 1768 en was, evenals zijn ouders, niet zo'n braaf persoon. De volgende verslagen gaan over gerechtelijk verhoren op 19.2.1770 en volgende dagen, in 1782 en in 1792, waarbij deze drie mensen betrokken waren.

De Buurtschap Delden

1. Verhoor op 19.2.1770 en volgende dagen. Tijdens en na een verkoping aan De Plekkenpoel, onder Laren, heeft Jan Obbink of Wagenvoorde (dat is dus vader Jan) zich herhaaldelijk misdragen. Aanvankelijk heeft men getracht hem met goedheid uit het huis te krijgen. Zonder de minste reden of oorzaak heeft hij eerst alle personen voor "luisebossen" gescholden. Hij heeft zijn mes getrokken, maar niet gedreigd of iets of iemand beschadigd en het mes weer opgestoken. Vervolgens is hij weer naar buiten gegaan en heeft daar de zoon van Wunderink "gluipenderwijze in het gesicht gesneden" en in de schouder, door de kleren heen. Hij is daarop weggelopen en is gevallen. Men heeft hem toen het mes ontnomen, hem overgebracht naar de Dugterense molen, voor hij provisioneel werd gearresteerd en door 4 huisluiden wordt bewaard. Door een sergeant met 6 mannen werd hij aan de molen afgehaald

en “in ’s Heeren gevangenis” te Lochem overgebracht. Onderweg heeft hij “in ‘t gaan over een vonder dicht bij de stad nog soecken te echapperen”...”dog dat dadelijk weder door die commando is agterhaalt, gevat en alsoo vervolgens overgebracht als voren”

Hij verklaart te wonen achter de Wildenborgse molen, aan de Nijencamp, onder Vorden. Hij zegt geboren te zijn van Groot Obbink uit Delden, onder Vorden; oud 37 of 38 jaar, getrouwd, 5 kinderen.

(Groot) Obbink, Hilverinkweg 3

Hij is als daghuurder gaan werken bij Wanssink in Laren, doch woont in Mossele, onder Vorden. Hij is constapel geweest en zijn paspoort gekocht (d.w.z. zich vrijgekocht uit de militairen dienst). Op de vraag waarom hij constapel was geworden zegt hij dat hij daar zin in had gehad. Hij zegt zich wegens de drank niets te herinneren van het bekkensnijden van Derk(?) Wunderink en ontkent dat hij vorig jaar mei 2 kannen heeft gestolen en die tijdens de achtervolging heeft weggegooid. Hij wordt veroordeeld tot 2 jaar opsluiting in het tuchthuis van de provincie Gelderland.

2. Op 16.5.1782 is Jan Wagenvoort gevangene van de scholtus binnen en buiten Zutphen, oud 50 jaar, geboren in de buurtschap Delden, onder Vorden.

Staat sedert lange jaren te kwader naam en faam bekend en heeft zich zeer bevreesd gemaakt. Is reeds bij sententie van 27-03-1770 voor 2 jaren geconfinieert in het tuchthuis van de provincie Gelderland. Zit gevangen wegens stelen samen met schoonzoon Hendrik Gerritsen.

Diefstal van enige sleten elzenhout onder het Huis Medler, bij Roderlo (Ruurlo). Hij wordt nu bij vonnis dd 16.05.1782 voor altijd uit het vorstendom Gelre en de

Graafschap Zutphen gebannen “bij poene van zwaarder straf indien hij weder daarbinnen gevonden mogte worden”. Hendrik Gerritsen kwam zonder straf vrij.

3. In de nacht van 22 op 23 oktober 1791 zijn gestolen goederen bevonden ten huize van Jan Obbink of Wagenvoorde en Wilhelmina Boerstoel. In het voorjaar 1792 is dit echtpaar met zoon Jan “geapprehendeert en op de Duimpoort gebracht” te Zutphen. Ze worden afzonderlijk verhoord. Jan verklaart dat zijn ouders laatstelijk op Obbink, bij Delden hebben gewoond en zijn vader is geboren op De Bulte, bij Wijntjesvoort, tussen Vorden en Ruurlo. Hij heeft in Delden op Langkamp gewoond, daarna in een kamer aan het Klein Veltkamp; hij heeft een huisje laten timmeren op Mellink zijn goed in Mossele. Vandaar naar Arnhem gebracht, weder los gekomen zijnde permissie een huisje in het veld te timmeren, omdat hij verschraalt was.

Langkamp, aan de Lankampweg, zoals afgebeeld op oude Ansichtkaart

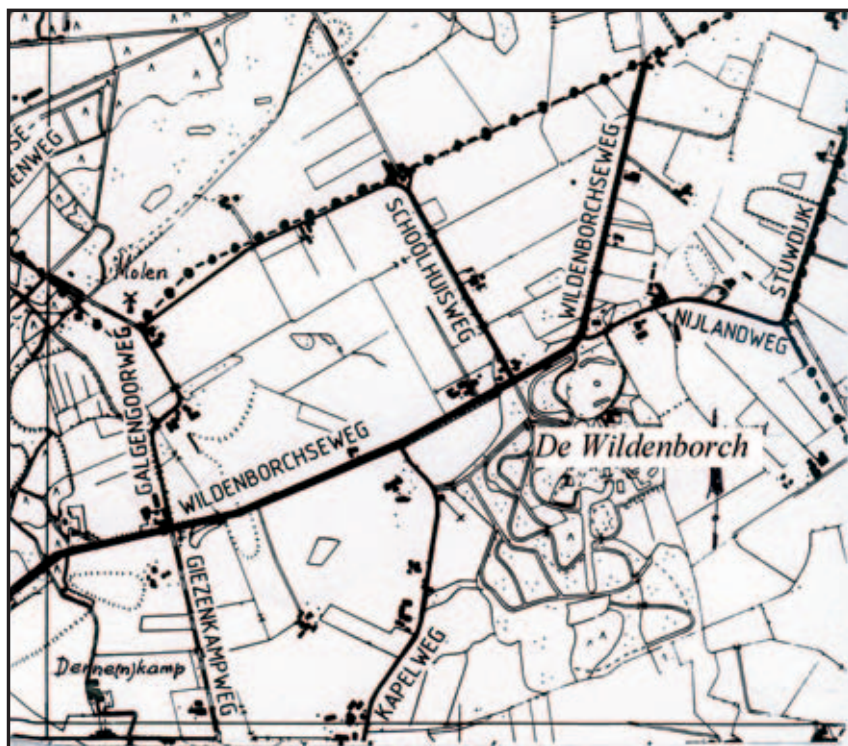
Hij was boer bij zijn vrouw's familie op Langkamp, maar kon de pacht niet betalen; had er te veel schuld waarvoor zijn goederen verkocht zijn. Hij heeft ook op Dennekamp in Mossel gewoond, liet zich ook Jan Dennekamp, en ook wel Jan Veltkamp noemen. Was 40 jaar geleden stoekknecht en brouwknecht bij Huijt, te Zutphen; was boerenknecht bij Bosman, bij Hakvoort; was ruim 3 jaar canonnier-voor hij trouwde- onder kapitein Glabbeek. Hij kocht zijn paspoort omdat zijn ouders tegen de dienst waren.

Dennenkamp, Giezenkampweg 4, zoals het er nu uitziet

Er is een inventaris opgemaakt van bij Jan Wagenvoorde, alias Jan Hobben aangetroffen goederen; veel tin, koper, borstrokken met zilveren knopen, zilveren schoengespens, potten honing, 2 pourtrajten, 1 psalmboek, diverse gemerkte hemden.

Ook zoon Jan wordt verhoord. Hij heeft het horloge, in de tijd dat hij bij Joost Overdijkink woonde, gekocht bij Pietje Heijerink. Op de plaat stond: Tarsis, London, Tarts. Het horloge is gevonden, genaaid in de rug van het jak van moeder Boerstoel! Een schildpadkast is van zijn vaders horloge. De zilveren ketting heeft hij gekocht bij juffr. Kok, op de hoek van de Vleeschhouwerssteeg. Hij heeft op verschillende plaatsen gewoond en gewerkt, onder andere bij Aart Kroon, en is nu 1 jaar bij zijn ouders “in de kamer”. Zoon Jan wordt ook beschuldigd van diefstal van een hoed en kleren bij Kroon, van een kalf, etc. Er volgen tegenstrijdige berichten van vader en zoon. Tegen Jan Obbink de Jonge “door vaderlijke verleiding, raad, aansporing, belofte en bedreiging tot huisbraak en ijzendieverijen vervoerd” wordt geëist dat hij “het leven heeft verwerkt ende dienvolgens met de koorde zal worden gestraft des dat de dood na volgt ende het doode lighaam dien na in een keeten zal worden geklonken om ten afschrik van anderen aan de galg te blijven hangen tot dat het door de lucht of de vogelen des hemels zal zijn verteert, ofte in zodanige arbitraire straffen....” Hij werd veroordeeld tot 10 jaar tuchthuis om de kost te verdienen.

De buurtschap De Wildenborch

Over vader Jan wordt vermeld: “zijn knagende geweten heeft hem doen besluiten om sig in de nagt tussen den 17 en 18 deses maants (juni of juli 1792) leggende gelijk waarschijnlijk op zijn kribbe op eens bijkans onbegrijpelijke wijze te verworgen” n.l. door “met eene mouw van zijn kiel uit te trekken deselve om zijn hals te slaan in het knoopsgat en die mouw aan de bovenste knoop van zijn kiel vast te maaken; en de houten voeten uit zijn drie-stallen-stoel te trekken, deselve tusschen zijn keel en die mouw te steeken en dieselve met die houten voet zodanig toe te draaijen dat hij zig daar meede zodanig heeft verworgt dat er de dood op gevolgt is”. Dit gebeurde in de gevangenis van Deventer, waarheen hij was overgebracht; mede omdat hij uit Gelre en de Graafschap was verbannen. Daarmee is de rechtzaak niet afgelopen, want nu volgt de “Eis tegen het doode lijk van den zig zelven in de gevangenis ontzielt hebbende Jan Wagenvoorde den Ouden” n.l. dat “soodane exemplaire poene van regte zal worden geimponeerd als ex causa meritis zal bevonden worden te behooren”.

Tot zover over de Deldense Wagenvoorts. De gegevens hierover zijn ontleend aan het familieblad “De Wagenschouw” en daarin verzameld door prof. dr. Hendrik Wagenvoort (1888-1976) en zijn zoon Herman (1917-2004), die tevens de oprichter is van de Stichting familie Wagenvoort.

Ben Wagenvoort uit Eefde en Gerda Rossel uit De Wildenborch verleenden steun bij het samenstellen van dit artikel.

DE WEIWAARDER

D.W. Borgman

Toen ik laatst het woord “weiwaarder” liet vallen, vroeg een vrouw van middelbare leeftijd wat dat wel voor iemand was, een weiwaarder. Hieronder volgt de uitleg. Vroeger hadden veel boeren in deze omgeving een stuk grond ver van huis, waarop in de zomer jongvee en jonge paarden werden geweid. Ook haalde men er wel hooi vandaan. Vaak waren dat weilanden die gekocht of geërfd waren, of men was er op een verkoop bij het inzetten “aan blijven hangen”, zoals men dat noemde. Er was dan bij de verkoop niemand die over het ingezette bedrag heen bood zodat de inzetter “er aan bleef hangen”. Ook toen al was speculeren niet helemaal zonder risico, zoals blijkt. Ook hadden herenboeren, scholtenboeren en adellijke families veel grond die ze verhuurden. Meestal was dat grond dat langs de grote rivieren lag, al dan niet in de uiterwaarden, in onze omgeving vaak in Steenderen, Olburgen, de Bakerwaard en in de Luur, maar ook wel in het Duivense- of Angerlose Broek. Soms ook wel aan de overkant van de IJssel, in Brummen of Voorst. Die weilanden lagen soms wel 15 tot 30 kilometer van huis. Het spreekt van zelf dat men dan niet dagelijks naar het vee kon gaan kijken. Sinds mensenheugenis had men daarvoor een weiwaarder. Meestal was dat een kleine boer die tijd over had en wel wat bij wilde verdienen. Hij of zij ging dagelijks naar het vee kijken. Tevens hield hij een oogje op de drinkwatervoorziening, althans, dat werd van hen verwacht. Vaak waren ze voor meerdere boeren weiwaarder. Ze hadden ook wel een pink of een drachtige vaars bij de boer ingeschaard en daar waren de boeren wel blij mee want dan werd er automatisch beter naar de dieren omgekeken, omdat er dan een eigen dier bij liep. Kleine reparaties aan de afrastering of distels uit de wei maaien werden ook wel door de weiwaarder gedaan. De drinkwatervoorziening bestond vroeger meestal uit een kolk, maar ook dronk het vee wel rechtstreeks uit de beek of de rivier. Bij lage waterstanden moest de kolk dan worden uitgediept of de afrastering moest aan de beek of bij de rivier verder het water in worden gezet, anders liep de dieren er achter langs naar de weide van de burenen. Ook toen al was het gras bij de burenen altijd groener dan bij je zelf. Als de weiwaarder deze voorzieningen niet zelf kon doen, dan deed hij bericht aan de eigenaar, zodat die de nodige maatregelen kon treffen. Later kwamen er de weidepompjes, waarmee het vee zelf het water kon oppompen, de weiwaarder moest dan wel controleren of de pomp ook goed werkte. Meestal werd er een keer per jaar afgerekend, hij kreeg weiwaardersgeld en loon voor gedane werkzaamheden. Als hij een jong dier had geweid betaalde hij daarvoor weidegeld. Wij zelf hadden een weiwaarder die meestal in de nawinter of het voorjaar kwam afrekenen. Hij kreeg dan vanzelfsprekend koffie en een borrel. Naderhand ging hij mee naar de stal om de dieren te bekijken die hij het komende seizoen onder zijn hoede kreeg. Op zulke mensen was men zuinig, zoals de boeren zeiden, daar kon je met een gerust hart je kostbare vee aan toevertrouwen. Ook weidde men wel eens jonge paarden, zoals twenters en enters, tussen het jongvee. Soms ging dat heel goed, maar er waren ook van die drijvers tussen die achter het vee gingen jagen, dat kon je dus niet hebben.

Als een pink tochtig werd kon het gebeuren dat zij onder of over de afrastering ging en soms heel ver afdwaalde. Ik kan mij nog herinneren dat mijn vader eens een paar dagen op zoek is geweest naar een pink die hij uiteindelijk vele weilanden verderop weer terugvond. Ook zwommen er wel eens dieren de rivier over, maar dat is ons nooit overkomen. Vroeger, toen er nog geen oornummers waren, had je alleen een schets van al je koeien, als je tenminste bij het stamboek was aangesloten. Daarnaast brandden wij nog een nummer op de hoorn om ze beter te kunnen herkennen. Vooral de weiwaarder was daar heel blij mee. Later kwamen er oornummers en nog weer later de verplichte oorflappen. Het zal vroeger wel eens zijn voorgekomen dat de aantalen wel klopten, maar dat er wel eens een beest op stal kwam dat niet bij de betreffende boer was geboren. Als je het vee weer ophaalde was het gemakkelijk als de weiwaarder er bij was; hij kende de dieren en was bij het vastzetten handig met de dieren. Vaak kende hij de dieren beter dan de boer zelf. Als je tussentijds drachtige vaarzen of neurende koeien ophaalde en eventueel andere dieren meebracht, moest je dat altijd bij de weiwaarder melden. Als men eigenaar van de grond was kon men het jachtrecht verhuren, daar was altijd belangstelling voor. Een bekende weiwaarder huurde overal het jachtrecht voor een jagerscombinatie en in de zomer kwam hij dan rond om de huur te betalen. Mede door de veranderde bedrijfsvoering hebben de meeste boeren die stukken grond ver van huis verkocht of verruild tijdens ruilverkavelingen. Ook het transport van de dieren en het hooi was een tijdrovende bezigheid. Deze en andere feiten samen zijn er dan ook de oorzaak van dat het beroep van weiwaarder min of meer is uitgestorven.

HET NEDERLANDSCHE RUNDVEE STAMBOEK - 's-GRAVENHAGE

Rechtszijde   Linkszijde

De ondergeschikte verklaart dat op 1-2-1961

werd geboren het hierboven geschetste sterkalf/koefalf
 genaamd *Guske's Goed v. Juliana*

Vader *Guske's Goed v. Juliana* No. 141999
 Moeder *Guske's 5* No. 552568 R. 1

Kleur en tekenen *Roelwit met blek. Pechte rood veldje langgriep*
leuk gerk wae veld hore en blek veldje

INGESCHREVEN in het Register voor Jongvee N.R.S. onder nummer: **664207**

Naam en adres van de fokker
J. H. Bogman
Vaarster
M. A. van der Meer

Handtekening fokker of co-fokker

Moeder geboren 18-11-58
 Looft 10-1-59
 Fokker of fokkerin

GEEN MELKLIJST BIJ HET N. R. S. BEKEND

Aantal bekende melklotten

Vader **AUL**
 No. 1346 RPS-Preferent

Vader **JULIANA 9**
 Moeder **K5**
 geboren 12-3-54

2.2	5491	865	348
3.3	6002	104	299
4.2	6354	104	310

Aantal bekende melklotten 3

Moeder **Libertas**
 No. 15750 S

Moeder **Guske's 5**
 No. 552568 R. 1
 geboren 15-1-54

1.1	1006	203	326
1.5	810	170	281
4.5	5082	163	300

Aantal bekende melklotten 3

Schetskaart

VORDENSE KRONYCK

28e jaargang, no. 1, juni 2010

<i>Inhoudsopgave</i>	<i>pag.</i>
Van onze voorzitter	2
Verenigingsnieuws	3
De Brandweer aan het einde van de 18 ^e eeuw	7
Het Wildenborchs- of Bleuminkrot	10
Wagenvoorts in Delden en in de Wildenborch	15
De weiwaarder	21